

Slovinci in bližnje volitve

Spet so pred nami volitve. Skoraj ne mine leto, ne da bi nas država klicala na volitve. Naj bodo to politične, deželne ali upravne — vedno gre za to, da se ljudje odločajo za neko izbiro, ki je v vsakem primeru politična izbira. Lani smo volili za italijanski in za evropski parlament. Letos se sicer že obetajo nove predčasne parlamentarne volitve, ki jih posebej zahteva desničarski Berlusconi blok. Junjski volilni rok je sicer že propadel, poleg tega pa je vlada že razpisala referendum za 11. junij. Zato je gotovo, da pred jesenjo političnih volitev ne bo.

Za nedeljo, 23. aprila, pa so razpisane deželne in upravne volitve. Prve bodo v deželah z navadnim statutom; izvzete so torej dežele s posebnim statutom, torej Furlanija-Juljska krajina, Tridentinska-Južna Tirolska, Dolina Aosta, Sardinija in Sicilija, čeprav bodo v teh deželah potekale delne upravne volitve, na katerih bodo volivci izvolili nove pokrajinske in občinske svete.

V eni ali drugi obliki bodo torej aprilske volitve potekale po vsej državi. Zato je njihov politični pomen vsekakor zelo velik, čeprav ne gre za obnove parlamenta. Politične sile v Italiji si zato od teh volitev pričakujejo veliko. Medtem se oblikujejo novi politični bloki in zavezništva, kot npr. Segnjevski Demokrati ali Prodijevo volilno zavezništvo levosredinske usmeritve. Velik del pa imajo pri tem tudi krajevne liste, ki niso vedno odraz prej omenjenih ali drugih sil.

Nas pri tem zanima še posebej politično-upravni položaj pri nas. Gre za obnove pokrajinskih in občinskih svetov, saj za deželno zbornico glasujemo posebej z drugimi deželami s posebnim statutom. Pokrajinske volitve bodo v Vidmu in Pordenonu, občinske pa malo povsod po deželi.

Od večjih občin omenjamo predvsem Videm, kjer bo nastopalo 14 list, za župana pa sedem kandidatov.

Kar zadeva slovenske občine, gre za tri občine na Tržaškem in

Ukinjene štiri slovenske srednje šole

Nova kršitev mednarodnih sporazumov

Skoraj se še ni dobro posušilo črnilo na polah Novega lista, ko že moramo poročati o novi, enostranski kršitvi mednarodnega sporazuma po italijanskih oblasteh. Pred kratkim smo namreč v našem listu pisali, da je rimska vlada suspendirala veljavnost mednarodnega dogovora o priznanju visokošolskih diplom in naslovov, doseženih na univerzah v Sloveniji. Sklep rimskih oblasti od blizu zanima predvsem pripadnike slovenske narodne manjšine v Italiji, saj je več naših ljudi opravilo visokošolske študije v Sloveniji, nekaj pa jih še tam študira.

DRAGO LEGIŠA

Kdo bo poravnal škodo, ki so jo prizadeti že imeli in jo nekateri še imajo? Kakšen vik in krik bi na primer zagnala Unija Italijanov iz Istre, če bi Slovenija v odgovor na ukrep rimske vlade uveljavila načelo reciprocnosti! Saj se še nista polegla vik in krik, ker se na nekaterih območjih tržaškega mesta ne vidijo italijanski sporedi kopske televizije, odkar je ustanova RAI odkupila oddajnike družbe Ponteco zaradi lastnih potreb v zvezi v začetkom televizijskih oddaj v slovenskem jeziku (Teh oddaj pa še vedno ne vidi velika večina ljudi, ki so jim manjenjene!)

Toda danes moramo opozoriti na nov dogodek, ki zelo od blizu zadeva naše manjšinske pravice. Pristojne šolske oblasti so namreč sporočile, da zaradi »racionalizacije šolskega sistema« nekaj slovenskih srednjih šol na Tržaškem in Goriškem ne bo več samostojnih. To pomeni, da bodo kot samostojni šolski zavodi odpravljeni in priključeni drugim sorodnim srednjih šolam. Šole bodo skratka ukinjene.

Na Tržaškem bosta tako ukinjeni srednji šoli F. Erjavec v Rojanu in F. Levstik na Proseku. Prva bo priključena srednji šoli I. Cankar v Trstu, druga pa srednji šoli S. Kosovel na Opčinah. Skupno bodo odpravljena štiri ravnateljstva, kar pomeni, da bomo izgubili lepo število delovnih mest, da moralne škode niti ne omenjamo. Gre vsekakor za občutno obubožanje.

Obe prizadeti šoli na Tržaškem sta, kot znano, na seznamu šolskih zavodov in ustanov, ki ga vsebuje posebna priloga Londonskega memoranduma o soglasju iz leta 1954.

Ta pa je postal notranji italijanski zakon po pogodbi, sklenjeni leta 1975 v Osimu. Enostransko spreminjanje omenjene priloge pa je dejanje samovolje, je groba kršitev mednarodne pogodbe in slovesno sprejetih obvez, ki iz nje izhajajo.

V trenutku, ko pišemo te vrstice, ne vemo, komu in kateri slovenski ustanovi so pristojne šolske oblasti sporočile svojo namero oziroma svojo odločitev. Verjetno so vse to posredovali svojim podrejenim šolnikom, o katerih dobro vemo, da niso in tudi ne morejo biti njihovi enakopravni sogovorniki. Tudi ob tej priložnosti lahko ugotovimo, kako smo zaradi v bistvu že povsem preživelih razprtij kot narodna manjšina strašansko šibki in dejansko

Iz vsebine:

Štiri dragocene publikacije
Krožka Virgil Šček (str. 3)

D. Devetak: Film Halgato
režiserja A. Mlakarja (str. 4)

J. Stefančič: Reševanje
osebnih težav (str. 5)

»Lažni prijatelji« prof. Diomire
Fabjan-Bajc (str. 7)

nebojgli. Nismo torej niti sposobni, da bi močno udarili po mizi. In zdaj ne gre za kakšen javni napis v zakotnem kraju na tržaškem ali goriškem Krasu, v Brdih itd! Gre za naše šolstvo, ki smo ga do zdaj vedno skrbno varovali, dobro zavedajoč se, kaj in koliko pomeni za naš nadaljnji obstoj. Zato se ne smemo vdati, saj ni rečeno, da smo bitko že dokončno izgubili.

Retrospektiva Zorana Mušiča v Parizu

Umetnik Mušič ob eni svojih nešteti slik

V ponedeljek, 3. t. m., sta francoski predsednik François Mitterand in slovenski predsednik Milan Kučan, ki ga je spremljal veleposlanik dr. Andrej Capuder, v Parizu odprla veliko retrospektivno razstavo slovenskega slikarja in grafika Zorana Mušiča. Ime tega primorskega rojaka je v svetu dobro znano, saj se je v teku svojega življenja uveljavil kot eden vodilnih evropskih likovnih umetnikov. Rodil se je 12. februarja 1909 v Bukovici na Goriškem, kjer je njegov oče, sicer rojak iz Smartnega v Goriških Brdih, služboval kot učitelj. Akademijo za likovno umetnost je obiskoval v Zagrebu, med drugo svetovno vojno je bil zaprt v taborišču Dachau, po osvoboditvi pa se je naselil najprej v Benetkah in nato v Parizu, torej v dveh umetnostnih prestolnicah, kjer prebiva še danes. Leta 1991 so ga počastili tudi v rodni Sloveniji, ko so na gradu Dobrovo v Goriških Brdih odprli stalno razstavo njegovega grafičnega opusa. Slikar Zoran Mušič ima v teh krajih tudi sorodnike.

RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 6. aprila, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Zdravje je v naših rokah (Helena Bizjak); 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Boris Pahor: »Nomadi brez oaze«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Dopisnice z najbližjega vzhoda.

■ PETEK, 7. aprila, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturne diagonale: Likovna delavnica; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Boris Pahor: »Nomadi brez oaze«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek; 14.30 Krajevne stvarnosti: Od Milj do Devina; 15.30 Mladi val; 16.45 Postni govori; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 8. aprila, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.15 Filmi na ekranih; 10.00 Poročila; 10.10 Koncert v Kulturnem domu v Trstu; 11.30 Iz Dopisnic z najbližjega vzhoda; 12.00 Krajevne stvarnosti: Ta rozajanski glas (oddaja iz Rezije); 12.45 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Nediški zvon; 15.00 Tu 362875. Z vami kramlja Sergej Verč; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Mala scena. Lida Turk: 22. leto ob zori: »Zelena Umbria«.

■ NEDELJA, 9. aprila, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Tretji dvojček« (Žarko Petan); 11.00 Čakole na placu; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Primorski obzornik; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Mala scena. Lida Turk: 22. leto ob zori: »Zelena Umbria«; 14.00 Potpuri; 15.00 Krajevne stvarnosti. Pesem mladih 1995; 17.00 Šport in glasba.

■ PONEDELJEK, 10. aprila, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Nocoj smo poslušali burjo. Vpogled v 90-letno delovanje SPDT; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Boris Pahor: »Nomadi brez oaze«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Kmetijski tednik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: Glasbena pravljica (Janez Bitenc); 15.00 Iz življenja mladostnika (Tanja Colja); 15.30 Mladi val; 16.45 Postni govori; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Znanstvene raziskave.

■ TOREK, 11. aprila, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Cigani, večni popotniki (Katja Kjuder); 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Boris Pahor: »Nomadi brez oaze«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 16.00 Mladi val; 17.00 Mi in glasba; 17.55 Italo Alighiero Chiusano: »Kolbe«, radijska igra.

■ SREDA, 12. aprila, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Primorski obzornik; 9.10 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Boris Pahor: »Nomadi brez oaze«. Roman; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Na goriškem valu; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Literarne podobe.

Geslo Ssk za občinske volitve na Goriškem

»Z nami za boljšo upravo«

Od pokrajinskega tajništva Slovenske skupnosti v Gorici smo prejeli tiskovno poročilo, ki javnost opozarja, naj si pobliže ogleda sestavo kandidatnih list in imena kandidatov za župane v občinah Doberdob, Sovodnje in Števerjan. Gre za ljudi, ki nudijo trdno jamstvo, da se bodo dosledno izvajale programske točke, še

posebno značilne za slovensko politično organizacijo, kot je Slovenska skupnost.

V tej zvezi se omenjajo prizadevanja za zaščito slovenske narodne biti, za bogato kulturo, zdravo šolstvo in za nadaljnji gospodarski razvoj. Temeljno geslo Slovenske skupnosti na skorajšnjih volitvah je »Z nami za boljšo upravo«, ki predstavlja tudi jasen poziv in toplo vabilo, naj čimveč slovenskih volivcev glasuje za kandidate, ki jih je javnosti predstavila Slovenska skupnost. Ta je še posebej zadovoljna, ker so kandidate za župana sprejele znanee in zaslužne osebnosti, kot so Marija Ferletič v Doberdobju, Savo Klede v Sovodnjah in Hadrijan Corsi v Števerjanu.

Kandidati Slovenske skupnosti se bodo zavzemali, da se bodo pri občinskem upravljanju uveljavili sodobnejši pogledi, da se bodo znotraj naše slovenske manjšine odpravile delitve, ki so preživele in ne koristijo več nikomur. Prizadevali si bodo dalje za odpravo strankarskega načina upravljanja, kar je imelo praviloma za posledico, da so se preglašovali tudi dobri predlogi, če so ti prihajali od političnih nasprotnikov. Tajništvo Slovenske skupnosti v Gorici na koncu poudarja, da se njeni kandidati zavzemajo za takšno politiko, ki bo ljudem bližju in ne od njih oddaljena, za politiko, ki naj povezuje demokratične sile z odklanjanjem vseh skrajnosti.

Slovinci in bližnje volitve

tri v goriški pokrajini. Prve so Dolina, Zgonik in Repentabor. Goriške občine pa so Števerjan, Sovodnje in Doberdob. Sem moramo sicer šteti tudi nekaj občin v videmski pokrajini, kot so npr. Špeter, pa tudi Rezijo, čeprav so seveda situacije precej drugačne.

V teh vrsticah ne bomo poglobljeno analizirali problemov, ki jih tu imamo. Kako se bodo na splošno predstavili kandidati slovenskim volivcem? Gre tudi pri tem za občine z različnim volilnim ustrojem po novih zakonskih določilih. V to se ne bi sedaj spuščali. Važno pa je zlasti to, da se te občine danes ohranijo v slovenskih rokah. Zato so ponekod (kot v Dolini) odpadle nekdanje ideološko strankarske razmejitve in je prišlo do skupne liste od skrajne levice do Slovenske skupnosti. Drugod pa so bolj ali manj ostale že tradicionalne kandidatne liste. Tako je, recimo, Ssk predstavila svoje samostojne liste na Tržaškem v Zgoniku in na Repentabru, v goriški pokrajini pa v vseh treh slovenskih občinah. S tem v bistvu slovenska stranka potrjuje načelo SAMOSTOJNEGA NASTOPA pod znakom LIPOVE VEJICE, ki je simbol svobode, demokracije in narodne samobitnosti. Prav na teh občinskih listah nastopajo kot nosilci tako že znani kot tudi novi kandidati, ki so pripravljani s svojim delom, idealizmom in programi odločilno prispevati k rasti in modernemu razvoju svojih občin.

Pričakujemo, da se bodo slovenski volivci modro odločali in tako predvsem ohranili vodstva krajevnih uprav v domačih rokah. Pa tudi tu opozarjamo na vlogo in poslanstvo tiste naše politične sile, ki si je vedno — večraj in danes — prizadevala nastopati SAMOSTOJNO in DEMOKRATIČNO, tudi takrat, ko to še ni bilo vedno — v modi.

Nastopimo čimbolj strnjeno in povezano

Pokrajinski svet Slovenske skupnosti v Trstu je zadnji seji posvetil upravnim volitvam, ki bodo 23. aprila v Dolini, na Repentabru in v Zgoniku. Kot narodnoobrambna slovenska politična organizacija manjšine Slovenske skupnosti poudarja splošno načelno stališče — je rečeno v tiskovnem poročilu — naj Slovenci na volitvah nastopajo čimbolj strnjeno in povezano, da tako pride najbolje do izraza politična teza slovenske manjšinske skupnosti.

V zvezi s skorajšnjimi občinskimi volitvami je Slovenska skupnost upoštevala položaj v vsaki posamezni občini. Pri tem je ugotovila, da v Zgoniku in na Repentabru ne gre toliko za to, da bi ti občini ostali v domačih rokah, temveč predvsem zato, da bi se izvolilo čimveč naših predstavnikov v oba nova občinska sveta. Zato Ssk v teh občinah nastopa z lastno listo in z lastnim znakom. Povsem drugačen pa je položaj v dolinski občini, kjer je razmerje med slovenskim in italijanskim prebivalstvom takšno, da bi z ločenim nastopom slovenskih komponent verjetno prišlo do ožjih volitev v drugem krogu, v tem primeru pa bi italijanske politične stranke gotovo nastopile enotno. Zaradi tega se je krajevna sekcija Ssk odločila, da bo enakopravno sodelovala pri oblikovanju skupne liste, na kateri bi nastopili kandidati vseh tistih skupin, ki se zgodovinsko zavzemajo za enakopravnost in sožitje.

Slovenska skupnost se bo kot politična organizacija še dalje zavzemala za plodno sodelovanje s sosednjimi občinami v Sloveniji in za internacionalizacijo problema zaščite slovenske narodnostne skupnosti v Italiji.

Osservatore romano pohvalno o Brižinskih spomenikih

V vatikanskem glasilu Osservatore romano je bila objavljena zelo laskava ocena knjige o Brižinskih spomenikih, ki je lani izšla pri tržaški Mladiki. O delu Janka Ježa in Paola Parovela se je razpisal bibliotekar v vatikanski knjižnici Vittorio Peri. Recenzent je še posebej pohvalil dejstvo, da vsebuje knjiga faksimilarni tisk originalnih tekstov, ki so opremljeni z različnimi prepisi in prevodi. Veliko zaslugo za opravljeno delo pripisuje Peri glavnemu avtorju Janku Ježu. Knjiga je prava novost v italijanski kulturi, piše še avtor članka, in je pomemben prispevek k zblizanju obeh narodov.

Ob 50-letnici zmage nad nacifašizmom

POČASTITEV ŠTANDREŠKIH VOJNIH ŽRTEV

v soboto, 8. aprila 1995, ob 50. obletnici zračnega bombardiranja Štandreža:

ob 20. uri sv. maša za vojne žrtve,

ob 20.45 počastitev na trgu pred cerkvijo.

Sodelujejo

Štandreški mladinski zbor
Mešani zbor Štandrež
Moški zbor Mirko Filej
recitatorji

govornik

prof. Andrej Bratuž

Župnija sv. Andreja in PD Štandrež vabita domačine in druge ter društva in organizacije k sodelovanju in številni udeležbi.

Knjige je izdal tržaški Krožek Virgil Šček

Štiri dragocene publikacije o naši polpretekli zgodovini

Krožek za družbena vprašanja Virgil Šček je v sredo, 5. t.m., predstavil javnosti kar štiri pomembne publikacije. Gre za ponatis posodobljenih del dr. Nadje Magajna in dr. Aleša Breclja, ki obravnavata nastanek in delovanje samostojnih slovenskih političnih strank na Tržaškem po drugi svetovni vojni (do leta 1952). Za prvo izdajo obeh knjig je prav tako poskrbel Krožek Virgil Šček. Tretja knjiga je posvečena primorskemu duhovniku in politiku, po katerem je krožek poimenovan, se pravi Virgilu Ščeku. Avtor knjige je Marko Tavčar, ki že leta proučuje delo tega našega zaslužnega primorskega izobraženca. Četrta knjiga pa ima naslov (v italijanščini) *Varstvo manjšin in mednarodni standardi*. Zaradi njenega velikega pomena za našo manjšino objavljamo predgovor, ki ga je napisal Ivo Jevnikar. Ta je tudi z veliko večšino zbral in uredil mednarodne listine, ki obravnavajo problematiko narodnih in jezikovnih manjšin. (Ured.)

Z izdajo drugega zvezka publikacije o »mednarodnih standardih« manjšinskega pravnega varstva je Krožek za družbena vprašanja Virgil Šček iz Trsta dopolnil priročnik, ki prinaša izbor najpomembnejših političnih in pravnih dokumentov evropskih in svetovnih meddržavnih organizacij o pravicah narodnih manjšin.

Gre za nujno omejen izbor, ki nima znanstvenih ambicij, za katerega pa lahko mirno zapišemo, da v italijanščini (a to velja še za kako drugo jezikovno področje) nima tekmecev. Poznamo sicer italijansko zbirko pravnih določil o človekovih pravicah, vendar je zasnovana širše, ne prinaša pa sodobnejših dokumentov. To velja tudi za znano zbirko dokumentov OZN in njenih specializiranih agencij, ki jo je izdala svetovna organizacija (*Human Rights – A Compilation of International Instruments*).

Ko je bila ta knjiga že skoraj končana, je izšel *Vademecum*, ki ga je na Irskem izdal *Evropski urad za manj razširjene jezike* in je podoben tej knjigi, vendar je na voljo le v angleški in francoski izdaji in ne prinaša zadnjih dokumentov.

Objava v italijanščini

Oba zvezka *Tutela delle minoranze e standard internazionali* je Krožek Virgil Šček izdal zaenkrat le v italijanščini. To iz dveh razlogov. Banalnejši je v tem, da se dober del gradiva že dobi v italijanskem, ne pa v slovenskem prevodu, pa čeprav je treba poudariti, da imajo le nekateri prevodi v italijanščino uradni značaj. To velja zlasti za listine Evropskega parlamenta. Ostali so neuradni. V več primerih so bili predvideni za to knjigo.

Pomembnejši razlog pa je v tem, da gre za dokumente, na katere se lahko sklicujemo pred italijanskimi političnimi, zakonodajnimi, upravnimi ali pravosodnimi oblastmi. Želimo si, da bi jih spoznala zlasti večinska javnost, ki velikokrat še ni zadihala »evropsko«.

Evropski standardi – so ali niso?

Že v uvodu k prvemu zvezku smo zapisali, da se danes veliko govori o mednarodnih ali evropskih standardih manjšinskega varstva. Nekateri jih idealizirajo, drugi trdijo, da jasnih splošnih smernic sploh še ni. Iz objavljenih listin in določil pa lahko izluščimo vsaj minimalno raven zaščite, ki so jo evropske ali svetovne zveze soglasno ali večinsko sprejele in torej že sodijo v skupno zakladnico človekovih in skupinskih pravic. Če pademo pod to raven, ne moremo govoriti o sodobni omiki.

Prizadevanja za celovito in pravično mednarodnopravno varstvo manjšin seveda še niso končana. Posebej velja omeniti dolgoletne napore *Federalistične unije evropskih narodnostnih skupnosti*, da bi prišli do posebnega sporazuma o varstvu narodnih manjšin v Evropi. Zadnji osnutek je FUENS odobrila na svojem 35. kongresu v Gdansku 12. maja 1994. Iz izredno bogatih opomb izhaja, da besedilo sloni na najsodobnejših, zelo številnih mednarodnih dokumentih, ki jih pomembno nadgrajuje.

Politični in pravni dokumenti

Ker želi knjiga opozoriti na znake nove politične in pravne zavesti, ni posebej označeno, kateri dokumenti imajo zgolj politični in moralni pomen, kateri pa sodijo med vire mednarodnega prava, ali pa so njihova določila že postala del italijanskega notranjega prava. Nekaj tega lahko razberemo iz naslovov in vsebine. Izjave, priporočila, resolucije in poročila večinoma nimajo pravnih učinkov, če jih notranja zakonodaja izrecno ne »posvoji«. Drugače je s pakti in konvencijami. Tudi pri teh pogodbah pa je treba posebej preveriti, ali so že stopile v veljavo (Evropska listina o regionalnih ali manjšinskih jezikih in Okvirna pogodba za varstvo narodnih manjšin, ki sta nastali v okviru Sveta Evrope, na primer še nista), kot tudi to, ali je Italija posamezne veljavne pogodbe že ratificirala (pri tem ima običajno neverjetne zamude).

V tej zbirki ni omenjenih spreminjajočih se podatkov. Gre za ugotavljanje splošno sprejete »minimalne vsebine« varstvenih ukrepov.

Objavljeni pa so le dokumenti, ki so jih posamezne organizacije uradno sprejele. Izjema je le ena: osnutek resolucije Evropskega parlamenta, katere poročevalca sta bila v prejšnji zakonodajni dobi nemška krščanskodemokratska evropska poslanca Franz Ludwig von Stauffenberg, za njim pa Siegbert Alber. Besedilo je, žal, naletelo na nasprotovanje. Svoj pomen pa ohranja, ker je le nastalo v Evropskem parlamentu in se je lotilo tudi vprašanja političnega zastopstva in predstavništva manjšin, obrambe manjšinskega ozemlja in drugih vidikov manjšinskega varstva, ki so se jim izognili bolj jezikovno-kulturno usmerjeni dokumenti.

Gre za izbor

Odlučiti se je bilo treba za izbor dokumentov, večinoma pa za objavo le tistih odlomkov, ki izrecno zadevajo manjšinske, in ne le splošne človekove pravice. Manjkajoče dele nadomeščajo tri zvezdice (***)

V mednarodnih organizacijah je nastalo še veliko pomembnih dokumentov, ki so zanimivi za študijske, manj za uporabne namene. Ko sta na primer več let nastajala zadnja dva osnutka konvencij Sveta Evrope, je bilo izglasovanih več priporočil (št. 1.134, 1.177, 1.201) in navodil (št. 456, 474) Parlamentarnega zbora Sveta Evrope, listin Parlamentarnega zbora Stalne konference krajevnih in deželnih oblasti in drugih dokumentov, ki imajo velikokrat še naprednejšo vsebino, vendar sem se raje odločil za »končne izdelke«, ki so jih potrdili po dolgih pripravah in pogajanjih ter odgovarjajo vsaj prej omenjenemu najnižjemu skupnemu imenovalcu.

Nove oblike nadzora

Posebej je treba opozoriti na dejstvo, da se zadnja leta uvajajo novi mednarodni nadzorni mehanizmi. To velja za telesa, ki so se razvila na temelju helsinške Konference o evropski varnosti in sodelovanju (leta 1992 so med drugim uvedli visokega komisarja za narodne manjšine), a tudi za Združene narode, Svet Evrope in delno Evropski parlament.

Glavna skupščina Združenih narodov, ki je 18. decembra 1992 sprejela posebno izjavo o pravicah oseb, ki pripadajo narodnim ali etničnim, verskim in jezikovnim manjšinam, je na primer naložila glavnemu tajniku dolžnost, da stopi v stik s posameznimi državami in na zasedanju leta 1993 poroča o izvajanju sprejetih sklepov. To se je res zgodilo in glavna skupščina OZN je 20. decembra 1993 odobrila novo resolucijo, ki potrjuje vsebino prejšnjega dokumenta, poziva države članice, naj ga spoštujejo, in ponovno nalaga glavnemu tajniku dolžnost, da poroča o dejanskem izvajanju na naslednjem zasedanju. Tako je tudi bilo in 23. decembra 1994 je bila odobrena spet nova resolucija, ki se sklicuje še na vrsto najsodobnejših dokumentov posameznih teles svetovne organizacije (Komisija za človekove pravice, Podkomisija za preprečevanje diskriminacij in varstvo manjšin, dunajska Svetovna konferenca o človekovih pravicah iz leta 1993).

Starejše postopke za uresničevanje mednarodnih zaščitnih določil kot tudi njihovo vsebino obširno predstavlja profesor, zdaj slovenski veleposlanik v ZDA Ernest Petrič v knjigi *Mednarodnopravno varstvo narodnih manjšin*, ki je izšla leta 1977 v Mariboru.

Razdelitev snovi

Kar zadeva razdelitev snovi, so v drugem zvezku dokumenti objavljeni v razdelkih za *Organizacijo Združenih narodov* (sem spadata tudi *Mednarodna organizacija dela* in *UNESCO*), za *Svet Evrope* in za *Evropsko zvezo*, znotraj razdelkov pa po časovnem zaporedju (le za Evropsko zvezo sta na začetku člana iz Maastrichtske pogodbe, ker spreminjata najstarejše, ustanovne listine Evropske gospodarske skupnosti).

Občni zbor Sklada Mitja Čuk

V četrtek 30. marca, je Sklad »Mitja Čuk« imel 11. občni zbor. Potekal je v znamenju lepih uspehov v lanskem letu delovanja, kot npr. praznovanja 15-letnice Sklada, pa tudi hudih finančnih in prostorskih težav, zaradi česar nekaterih pobud ni bilo mogoče izvesti.

Posebno pereče je vprašanje sedeža te ustanove, ki ga je Sklad odkupil in ki dobesečno propada. O tem je bil govor zlasti v poročilih predsednice Jelke Cvelbar, tajnice Stanke Čuk in blagajnika Sergija Petarosa. Na občnem zboru je bila izražena tudi želja, da bi se čimveč naših ljudi vključilo v delovanje Sklada, naj bodo to redni ali podporni člani, kar bi gotovo veliko prispevalo pri nadaljnjem delovanju te naše človekoljubne ustanove, ki se v tem našem prostoru edina ukvarja s prizadetimi otroki in nudi strokovno in tudi drugačno pomoč njihovim staršem. Okrnitev delovanja sklada bi bila velika izguba za celotno našo skupnost.

Film režiserja A. Mlakarja so predvajali na goriškem Film Video Monitorju

Halgato, prekmurska ciganska balada

Na goriškem Film Video Monitorju si je bilo mogoče ogledati nekaj slovenskih filmskih novosti. Glavna letošnja je bila **Halgato**, vizualna balada iz ciganskega prekmurskega mikrokosmosa, ki jo je posnel Andrej Mlakar po romanu Ferija Lainščka *Namesto koga roža cveti*. Istoimenska pesem, pravzaprav motiv, se vije skozi vso zgodbo o neprodinrem liku umetnika-violinista, ki kljubuje z močjo prabitnega romskega izročila kontaminaciji goltajoče večinske kulture. V odmaknjeni pokrajini mitičnega slovenskega prostora se odvija brezčasno trubadursko popotovanje kolonije Romov. Novi rodovi se morajo venomer spoprijemati z dualizmom, ki ga vsiljuje sodobno življenje. Novi družinski glavar Bumbaš prinese nemir v stari red, prijatelja iz otroštva, sina Pišti in posinovljenca Halgata, usodno razdeli. Prvi bo šel študirat, da ne bodo rekli, da so Cigani neumni, drugi pa bo služil »peneze« z začarano belo violino na svatbah in tako vzdrževal družino in študenta. Halgato (Kristjan Borovšak) in Bumbaš (radoživi Jože Kramberger) v svojem popotovanju osvaja srca ljudi in deklet, Pišti (Jernej Kuntner) pa pade v usodno mrežo ljubezni in izdajstva. Kot v stari pripovedki se nekdanja prijatelja razideta, oba nesrečna; ni namreč sreče za Cigana izven svojega sveta.

Zapoznala premiera, ki ni bila prikazana na lanskem FVM, pa je slovensko-ameriška produkcija z naslovom **Gypsy Eyes** (slov. Iz oči v oči, 1993), ki jo je podpisal mladi slovenski filmar Vinči Vogue Anžlovar. Čeprav se to delo loteva iste teme — travmatično soočanje neomadeževane ciganske kulture z novimi napadi in pogromi sodobnosti — ne bi rekel, da imata filma kako sorodnost ali afiniteteto.

V standardni angleški sinhronizaciji nastopajo na značilnih slovenskih lokacijah tuja protagonista in domači karakteristi za kozmopolitski triling, sicer v nekoliko izvorni ex vzhodno-blokovski inačici, a dovolj užitni za svetovni trg. Cigansko dekle (lepotica Claire Forlani) je priča umoru ameriškega diplomata, zaradi česar jo skušajo ubiti njegovi pajdaši iz ambasade in Cia, ki so vključeni v umazano igro trgovine z orožjem. Pogumni ameriški preiskovalec (Jim Metzeler) se usodno zaljubi vanjo, oba se skrivata v potujočem ciganskem taboru in odtod kljubujeta pokvarjenim negativcem, tudi s pomočjo dekletinega očeta, karizmatičnega gologlavega Ciganskega kralja Borisa Cavazze.

Teško bi bilo in nima smisla primerjati obeh filmov. Mlakar nam postvari dano magično razsežnost z značilno cigansko melanholijo, s prosojnimi fotografskimi toni Janeza Kallišnika, z glasbo Vlada Kreslina, ki

nastopa tudi v filmu, in violinista Saše Olenjuka ter z vso barvitostjo prekmurskega dialekta, ki jo podajajo radoživi igralski naturščiki.

Kar lahko očitamo **Halgatu**, je morda nekakšna prenasičenost, zlasti v končnem delu. Anžlovarjev drugi

DAVORIN DEVETAK

film ohranja značilno lahkotnost iz prve uspešnice **Babica gre na jug**, z nepozabno vražjo Majolko Šuklje. Akcijski prizori in ritem so solidni, ni pa povsem prepričljiva predlagana igra ironije, ki dvigne film nad stereotipnostjo nekaterih prizorov. Neglede na te pridržke pa se vsekakor splača gledati oba filma.

Lepo bi bilo, ko bi ju po goriški predstavitvi pokazali še v Trstu. Mislim, da bo Kinoateljše s pomočjo trža-

letošnjem informativnem sporedu, ki je obsegal izbor klasičnih in značilnih naslovov povojnega slovenskega filma.

Že res, da so nekateri od teh dokaj znani, da jih je že prikazala slovenska tv, vendar jih mladi rod gotovo ni imel priliko videti in je vsekakor za vsakega ljubitelja filma in domače književnosti (jedro naše filmske ustvarjalnosti je tesno s to povezano) neprimerljivo lepše če si jih ogledaš v dvorani. Končno, moramo še beležiti manjše število gostov s Tržaškega, ki so v preteklosti v večjem številu sledili tej posebni ponudbi. Marsikdo si v Trstu želi, da bi goriški pregled ponavljali tudi v tem mestu. Mimo subjektivnih in objektivnih problemov, da slovenski Trst trenutno ne razpolaga s skupino in dvorano na ravni goriškega Kulturnega doma, je res vpra-

Prizor iz filma »Halgato« A. Mlakarja

škega sorodnega kluba Cappelle Underground ali naših ustanov rade volje posredoval v tem smislu.

Ob tem bi dodal še nekaj ugotovitev na rob goriški manifestaciji. Tako zelo dobro obiskana slavnostna otvoritev, kot tudi sobotni praznik in nedeljska okrogla miza ob 10. letnici Film Video Monitorja so pokazali na izjemen pomen te prireditve. Je nedvomna vloga, ki jo odigrava FVM znotraj slovenskega filma (tv in videja), z nudenjem posebnega kritičnega in analitičnega opazovališča, in tudi navzven, pri njegovi promociji v Italiji in še dlje. Kontinuiteta zanimanja skupine italijanskih vsedravnih kritikov, ki so »spoznali« slovenski film in kulturo pred več kot 10 leti (ob prvi goriški retrospektivi slovenskega filma 1981) in sledijo raznim izdajam FVM, to dokazuje. Bolj zaskrbljujoče pa je poenjanje radovednosti in odzivanja pri domačem občinstvu, zlasti slovenskem. Če so bile skoraj vse predstavitve novih filmov dobro ali zadovoljivo obiskane, smo morali za beležili nerazumljivo apatijo npr. pri

šljivo, če si lahko dovolimo dve taki prireditvi. Lahko pa bi uresničili tudi v Trstu sočasne predstavitve najzanimivejših filmov na sporedu. Organizatorji si bodo morali po prvem vsekakor spodbudnem 10-letnem obračunu izmisliti nove prijeme, z boljšim angažiranjem krajevnega občinstva in boljšim povezovanjem raznih sredin, npr. slovenske in italijanske šole, s sodelovanjem s kinematografsko in širše kulturno pobudo kina Vittoria, z obojestranskim sodelovanjem z novonastalo zamejsko televizijsko strukturo. Treba je nadaljevati s stalno bogatitvijo in rastjo vsega medijskega potenciala, s katerim razpolagamo v zamejstvu.

Na koncu bi še poudaril zaskrbljujočo odsotnost goriškega uradnega establišmenta na sami prireditvi. Goriški odbornik za kulturo je po poklicu celo filmski režiser in producent! Škoda za izgubljeno priložnost. Film bi moral biti tudi v današnjih časih ostre »blokovske« konfrontacije prvo sredstvo sporazumevanja in konfrontacije.

Slovenski tržaški občinski svetovalci za Kras

Slovenski občinski svetovalci v tržaški občini Andrej Berdon, Igor Dolenc in Peter Močnik so na seji tržaškega občinskega sveta dne 31. marca vložili resolucijo, ki zadeva kraški teritorij in njegovo prebivalstvo. Svetovalci pozivajo župana in občinski odbor, naj posredujeta pri deželi Furlaniji-Juljski krajini, da bi novi zakon za varstvo okolja na Krasu upošteval naslednja načela: prepreči naj se izvajanje vseh obstoječih hudih omejitev, ki dejansko onemogočajo tradicionalne gospodarske dejavnosti, s čimer se hromi nadaljnji naravni gospodarski razvoj; izoblikujejo naj se konkretni načrti, ki naj omogočijo prepoved Krasa in nadaljnji razvoj tradicionalnih dejavnosti; za vse to naj se določijo potrebna sredstva; ustanovi naj se upravno telo, pri katerem naj sodelujejo predstavniki prizadetega prebivalstva in njegovih organizacij pod nadzorstvom javnopravnih teles; ovrednotijo naj se narodnostne, kulturne, gospodarske in socialne značilnosti avtohtonega prebivalstva.

Deželni svet SSO v Devinu

Pred kratkim se je v Devinu sestal deželni svet Sveta slovenskih organizacij. Predsednica Marija Ferletič je obširno poročala o problemih, ki zadevajo to krovno organizacijo. Na dnevnem redu so bila razna vprašanja, tako vloga in stališča članic, organizacijske zadeve, odnosi z matično domovino, bližnja proslava petdesetletnice osvoboditve in konca vojne itd. Svet je glavni širši organ SSO, ki poleg občnega zbora daje smernice izvršnemu odboru in nakazuje splošno delovanje organizacije.

Dne 4. aprila je minilo 50 let, kar so nacisti usmrtili in sežgali v tržaški Rižarni časniki Jožeta Golca. Golec, za prijatelje Jojo, je med vojno pribežal iz Maribora v Trst, kjer je ilegalno vodil tržaški del obveščevalnega omrežja, ki sta ga v zvezi z Angleži vodila Vladimir Vauhnik in Ante Anič.

V sredo, 12. aprila, ob ob 15. uri v Rižarni maša, ki jo bo za Golca in njegove zavestne sodelavce in slučajne znance v Trstu, Padovi, Gorici, Benetkah, Vidmu in Ljubljani, ki so postali žrtve nacističnega uničevalnega stroja, daroval dr. Angel Kosmač. Sledil bo razgovor o teh žrtvah, ki še niso bile deležne javnega spomina.

Jubilejna »Pesem mladih«

Zvonki in razposajeni otroški glasovi so prejšnjo nedeljo, 2. aprila, odmevali v Kulturnem domu v Trstu, kjer je potekala jubilejna 25. zborovska revija »Pesem mladih«, ki jo prireja Zveza cerkvenih pevskih zborov. Nastopilo je 13 pevskih skupin pretežno s Tržaškega, en zborček se je pripeljal iz Doberdoba, eden pa iz Komna.

Slavnostna govornica je bila učiteljica in dirigentka Ljuba Smotlak. Predvsem se je zahvalila vsem, ki prispevajo, da se pevška tradicija in slovenska pesem prenašata iz roda v rod.

Predsednik ZCPZ Zorko Harej pa je na tej jubilejni reviji izročil za 25-letno neprekinjeno sodelovanje posebno priznanje zboru »Slovesek« iz Bazovice. Priznanje je prejel domači župnik Marijan Živic, ki je vsa ta leta spodbujal otroško pevsko dejavnost.

Pesem mladih je četrto stoletja zaznamovala slovensko mladinsko petje in vplivala na njegov obstoj in razvoj. V vseh teh letih je bilo 362 zborovskih nastopov, na katerih je sodelovalo 9 tisoč mladih pevcev in kakih 70 dirigentov. Nekateri so prav na tej reviji začeli svojo zborovsko kariero.

Družinska psihološka knjižnica

(2)

Reševanje osebnih težav (dr. P. Honey)

1) Verjamemo, da nam bo nekdo, ki pozna nezmotljiv odgovor, povedal, kaj naj storimo, in bo obenem prevzel vso odgovornost za posledice. Kakšno slepilo! Edini problem je torej v tem, kako priti do te osebe. Verjetno je nikoli ne bomo našli, ker je preprosto ni.

2) Verjamemo, da je osebne probleme mogoče rešiti z enim zamahom. V nekaterih redkih primerih imamo res lahko takšno srečo, toda težave zahtevajo svoj čas.

3) Prepričani smo, da ni nobene rešitve. Včasih so osebni problemi videti tako zapleteni in težki, da obupavamo nad njimi in ne verjamemo niti v delno, še manj pa v popolno rešitev. Problemi so videti nerešljivi, ker preveč telovadimo z besedami »lahko« in »hočemo«. Za vsak dober pristop pa sta potrebni sposobnost in pripravljenost. Vsa skrivnost uspeha je v tem, ali smo sposobni velik problem razbiti na manjše in se odločiti, katerega izmed manjših problemov bomo najprej rešili. Naš cilj je rešitev velikega problema, naš načrt pa reševanje po manjših enotah, ki smo jim kos.

4) Verjamemo, da so problemi bolj kazen.

5) Menimo, da se bodo stvari obrnile na slabše, če bomo kakorkoli ukrepali. Strah je neizogiben pri tveganju, ki ga moramo sprejeti, če hočemo rešiti osebne probleme. Tveganje je toliko večje, če ukrepamo nepremišljeno in toliko manjše, če dobro pretehtamo vse, kar govori v prid ali proti našim nameram. Ironija je v tem, da nas problemi tem hitreje pahnajo v panično in prenaplajeno ukrepanje, čim bolj so čustvene narave. Dejanja, ki jih storimo pod tem pritiskom, naslednji dan skoraj obvezno obžalujemo.

6) Verjamemo, da bi bilo lepo živeti brez problemov. Ne! Bilo bi dolgočasno. Trenutno zadovoljstvo ali z drugimi besedami, obdobje brez problemov, je vedno zelo kratkotrajno.

7) Dopovedujemo si, da so za vse krivi drugi. Za prepričani smo, da sta potrebna dva, za osebni prepričani pa le en sam, torej smo sami krivi. S takimi izjavami se sprva težko strinjamo in takšno spoznanje je lahko boleče, toda v praksi je to ključ za rešitev osebnega problema.

»Med smučarskimi društvi je premalo sodelovanja«

Smučarska sezona se končuje, čeprav ponekod sneg še vedno beli vrhove. O priljubljenosti te športne panoge pri nas v zamejstvu sem se imel priložnost pogovoriti z Valentino Facchin, načelnico smučarskega odseka pri Slovenskem planinskem društvu.

Kako ocenjuješ potek letošnje smučarske sezone pri vašem društvu?

Zelo pozitivno. Letos se je našim pobudam odzvalo večje število ljudi kot lani. K temu je gotovo pripomoglo novoletno zimovanje na Trbižu, ki je popolnoma uspelo, saj so bile tudi cene zelo ugodne. Nekaj težav smo imeli s snegom, vendar pa smo kljub temu izpeljali program do konca. Kar zadeva tekmovanje, naj povem, da je lep uspeh dosegel Aleksander Žezlina, ki je zmagal na zimskih zamejskih športnih igrah.

Kaj pa bi povedala o sodelovanju z ostalimi društvi ter o združenih ekipi?

Na žalost moram reči, da je premalo sodelovanja med društvi v zamejstvu, ki se ukvarjajo s smučanjem. Ekipa bo združena do septembra, ne vemo pa, če bo tudi v prihodnji sezoni obstajala v tej sestavi. Sodelovanje je težavno zato, ker ni prišlo do skupnega programa, do skupnih točk.

Gre tu za sektaštvo?

Da, odločno preveč ga je. Ko tekmujejo, je sicer konkurenca razumljiva, gotovo pa ni na tekmah FIS, kjer je veliko italijanskih tekmovalcev

in tekmovalk. Morali bi imeti združeno ekipo, kot je na primer pri košarki, kjer posamezni igralci ne igrajo vsak za svoje društvo. Seveda je smučanje individualen šport, ki postavi tekmovalca v neosredno konkurenco z drugimi. Spominjam se, da smo, ko smo bili še majhni, drug drugemu skušali kako škodovati in tako onemogočiti, da bi prišel prvi. Zavedam se, da je bilo takšno vedenje napačno, čeprav smo to počeli v svoji otroški razposajenosti.

Gorazd Bajc

8) Verjamemo, da je vedenje ljudi nepredvidljivo.

9) Prepričani smo, da se ljudje sploh ne spreminjajo, oziroma se nocoje spremeniti. Starega psa ni mogoče dresirati in tako tudi človekovega značaja ni mogoče predruščiti. Iz teh izjav veje pesimizem. Ljudje se ne spreminjajo pogosto, ker so okoliščine, ki pogojujejo naše vedenje, vedno enake, ali pa so vsaj videti takšne, da ne občutimo nobene potrebe po spremembi. Če v našem najbližjem okolju ni nobene spremembe, se zavestno obnašamo tako, kot smo se navadili.

10) Menimo, da dejanja pogojujejo osnovne osebnostne značilnosti. Če smo v to prepričani, in na žalost veliko ljudi res v to jerjame, postane reševanje medsebojnih problemov zares zapleteno. Vsi vemo, kako učinkovito reševanje problemov zahteva

od nas, da se problemov lotimo v njihovem jedru. Če verjamemo, da se glavni vzroki za ravnanje skrivajo v osebnosti človeka, je povsem razumljivo, da se je treba v osebnost globlji, odkriti pravi vzrok in jo na neki način pripraviti k spremembi.

Če želimo spremeniti lastno vedenje, moramo najprej namerno preusmeriti pozornost od drugih in se osredotočiti nase. Za lastne probleme smo pač mi ključna oseba, ki ne odloča samo o tem, kaj je tisto, ki povzroča vrzel med resničnostjo in našimi hotenji, temveč s svojim odzivanjem na problem dokončno sklenemo, ali bomo poiskali rešitev ali pa ne. Z vsakim našim dejanjem skušamo najprej spremeniti samega sebe, šele nato lahko dosežemo spremembo pri drugih.

Jelena Stefančič
(Dalje)

ZVEZA PRIMORSKIH GLASBENIH ŠOL in
SLOVENSKI CENTER ZA GLASBENO VZGOJO
EMIL KOMEL — GORICA

vabita na

SREČANJE GLASBENIH ŠOL PRIMORSKE

Nastopajo učenci pihal

Komorna dvorana SCGV — Sreda, 12. aprila 1995, ob 17. uri

Koncert prof. Berganta v Šmartnem

V nedeljo, 2. t.m., je v župnijski cerkvi v Šmartnem v Goriških Brdih koncertiral orgelski mojster prof. Hubert Bergant, ki je to pobudo vključil v svoje praznovanje 30-letnice umetniškega delovanja. Sicer pa je ta koncert bil nekaj posebnega tudi zaradi orgel, na katerih je bil izveden. Gre namreč za poznobarčen instrument italijanske izdelave, zgrajen okrog leta 1780, ki je pripisan slavnemu beneškemu orglarju Gaetanu Callidu.

Prof. Bergant je nedeljski koncert prilagodil značaju orgel v Šmartnem, saj se je v izboru programa v glavnem omejil na stare mojstre od 16. do 18. stoletja, ki so se zvrstili po naslednjem vrstnem redu: G. Gabrieli (okrog 1554-57-1612), G. Frescobaldi (1583-1643), J. K. Kerll (1627-1693), J. Pachelbel (1653-1706), J. Podbielski (17. stoletje), G. Muffatt (1690-1770), F. Gasparini (1668-1727), D. Zipoli (1688-1726), Ch. J. Stanley, S. Sechter (1788-1867). Mojster Bergant je na koncu dodal še tri korale nemškega skladatelja J. S. Bacha (1685-1750). Na izvirnem starinskem instrumentu smo tako slišali glasbo iz renesančne in baročne dobe, ki je v lepi cerkvi sv. Martina v Šmartnem prišla do polnega sijaja. Izvajalec

se je tudi tokrat izkazal kot koncertant, ki do skrajnosti obvlada ta instrument, in to v tehničnem in interpretacijskem pogledu. Tudi njegova registracija je bila do gnana in se je prilagajala tehničnim zmožnostim orgel, ki se odlikujejo po blagem in kristalno ostrem, a ne kričavem zvoku. Do izraza je prišel značilen italijanski baročni orgelski zvok, ki še posebej lepo zveni pri uporabi maločevljskih alikvotnih registrov.

Ob zaključku koncerta se je v imenu poslušalcev zahvalil ravnatelj Osnovne šole na Dobrovem in predsednik občinskega sveta občine Brda prof. Peter Stres, ki je nekaj uvodnih besed spregovoril tudi pred koncertom.

M.V.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Josip Jurčič - Andrej Inkret
DESETI BRAT

Režija Dušan Mlakar

V petek, 7. aprila,
ob 15. uri — ob 20. uri
v ponedeljek, 10. aprila,
ob 10. uri

v torek, 11. aprila, ob 10. uri

V Kulturnem domu v Trstu.

6. primorski slovenistični dnevi

Slavistično društvo v Trstu prireja 6., 7. in 8. aprila v dvorani Zadrugne kraške banke na Opčinah

6. primorske slovenistične dneve.

Tem letošnjega posveta sta Fašizem in primorska književnost ter Slovenščina ob zahodni meji danes: posvečeni sta narodnostni problematiki ob 50-letnici osvoboditve. Literarni zgodovinarji bodo obravnavali zgodovinska dejstva, načine odzivanja primorskih književnikov na raznarodovalne pritiskne fašizma in sledove dobe v književnosti. Predmet jezikoslovnih obravnav bo govorno vedenje, spreminjanje govornih navad in znanje slovenskega jezika zlasti pri slovenski mladini na obeh straneh meje, jezik v slovenskih medijih v Italiji ter standardiziranost slovenskega knjižnega jezika v zamejstvu. Vez med obema tematskima sklopoma in obenem njuno posebno aktualizacijo predstavlja okrogla miza o Razvijanju narodne zavesti v šoli s posebnim ozirom na slovensko šolo v Italiji.

Primorski slovenistični dnevi so, kot pričajo imena referentov, pomemben strokovni dogodek. Obenem so tudi institucionalizirana oblika strokovnega povezovanja Slovencev z obeh strani meje, saj so priznani kot strokovno izpopolnjevanje profesorjev slovensčine tako pri Ministrstvu za šol-

stvo in šport Republike Slovenije kot od letos — po prizadevanjih Slavističnega društva Trst-Gorica-Videm — tudi pri šolskih oblasteh v Italiji. Zaradi obojega bi bilo primerno, da bi Vaš časopis prireditev tudi novinarsko spremljal in o njej poročal.

Postni koncert na Kostanjevici

V okviru cikla koncertov »Z vrtov sv. Frančiška« bo v petek, 7. aprila, ob 18. uri v cerkvi na Kostanjevici pri Novi Gorici (Kapeli) postni koncert. Skozi glasbo bodo o smrti oz. življenju spregovorili izvajalci: Hubert Bergant, orgle, Dekliški nonet iz Doberdoba, Dekliški zbor Alenka iz Števerjana, solopevke iz Nove Gorice, godalni kvartet in orkester Glasbene šole Nova Gorica in gledališki igralec Radoš Bolčina. Ponovitvi bosta v nedeljo, 9. aprila, ob 17. uri v Biljani (Goriška Brda) in ob 20. uri v Kanalu.

* * *

Na svetoivanski nižji srednji šoli Sv. Cirila in Metoda v Trstu so imeli pred dnevi v gosteh časnikarko, televizijsko scenaristko in režiserko Dorico Makuc, ki je šolarjem in staršem ob diapozitivih spregovorila o lepi in skrivnostni deželi Irski. Srečanje je sodilo v okvir priprav na Evrošolo, prireditev, ki se bo začela 19. aprila.

NOVICE

Je demokracija na področju informacije postala v Italiji rizična? Tako so se spraševali udeleženci posveta, ki ga je od 23. do 25. marca priredila v Veroni Federacija italijanskega katoliškega tiska. Ugotovili so, da se je papir podražil za 30%, poštni stroški so se zvišali za nič manj kot 300%, oglasi so za 55% domena televizije, še vedno je treba v Italiji plačevati dodatni davek IVA (tega ni v nobeni demokratični državi), oglasi javnih ustanov gredo v liste velikih založnikov, ki so deležni tudi nizkoobrestnih posojil. Nobenega upanja pa ni, da bi v prihodnjem država ponovno financirala zakone, ki predvidevajo prispevke za tisk.

* * *

»Evangelium vitae« (Evangelij življenja) je naslov najnovejše okrožnice papeža Janeza Pavla II. Dolga je 188 strani in ima štiri poglavja ter sklepne misli. Opozarja na ogroženost človekovega življenja, vsebuje krščansko poslanico o življenju, poudarja, da je življenje sveto in nedotakljivo, zavzema se za novo kulturo človekovega življenja.

* * *

Tudi predsednik republike Scalfaro, ki je bil na uradnem obisku na Irskem, poudarja, da bodo deželne in upravne volitve 23. aprila verodostojen test političnega stanja v državi. Za pripravo na te volitve pa so značilni hudi prepiri med Berlusconiem in Finijevim zavezništvom in levosredinskim polom, ki se zbira okrog Prodijskega. Berlusconi odločno zavrača vsak predlog, naj bi se tako ali drugače uresničilo vprašanje koriščenja frekvenc oziroma sredstev množičnega obveščanja na splošno. Zaveda se namreč, da zdaj razpolaga s tremi svojimi televizijskimi kanali in da posredno nadzoruje javno radiotelevizijsko službo.

Zato dosledno vztraja pri zahtevi, naj se čimprej razpišejo tudi politične volitve.

* * *

Tržaški župan Illy je vnovično zagrozil z odstopom, če bi večina občinskega sveta zavrnila njegov načrt o nadaljnjem gospodarskem razvoju Trsta. Očitno so nastale globoke razpoke med županom in nekaterimi zavezniškimi političnimi silami, zlasti Ljudsko stranko. Politična pokrajinska tajnica Dorigo je izjavila, da Ljudska stranka se ne more in se ne bo sprijaznila z mislijo, da bi lahko o nadaljnji usodi Trsta odločali takšni ali drugačni lobiji, to je klike.

* * *

Trst se mora odslej zavedati, da je za vedno konec cenenim državnim podporam in državnemu skrbništvu. Odslej mora živeti od lastnih sposobnosti. To je glavni nauk, ki je izšel z nekajdnevne konference o gospodarstvu mesta na tržaški pomorski postaji.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Vinko Möderndorfer
TRANSVESTITSKA SVATBA

Režija Vinko Möderndorfer
V sredo, 12. aprila, ob 15.30
V Kulturnem domu v Trstu.

Silam Združenih narodov na ozemlju Hrvatske je bil sicer podaljšan mandat, vendar ne morejo opravljati svojih nalog, ker jim krajinski Srbi branijo vstop na ozemlje, ki ga nadzorujejo. To obsega skoraj tretjino vsega hrvaškega državnega ozemlja. V Bosni pa se ne spoštuje premirje in se boji med muslimanskimi in srbskimi enotami nadaljujejo. Do kdaj bo trajala ta morija?

Svečanost na Opčinah

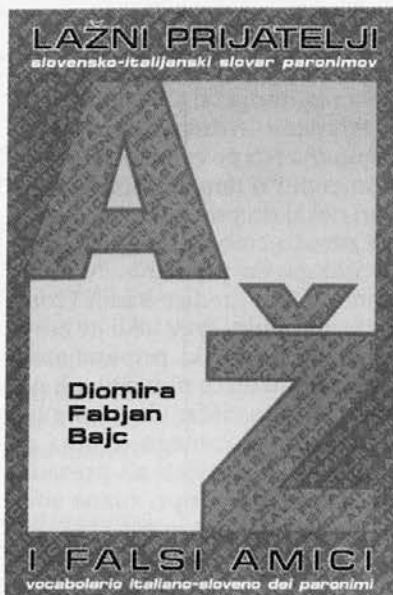

Na openskem strelišču je bila prejšnji teden občutena spominska svečanost ob obletnici usmrtitve 71. talcev. Prireditev je izzvenela predvsem kot opomin mlajšim rodovom, da se vojne grozote ne smejo nikoli več ponoviti. (foto Kroma)

Slovensko-italijanski slovar paronimov

»Lažni prijatelji« prof. Diomire Fabjan-Bajc

Profesorica Diomira Fabjan-Bajc je v kratkem časovnem razdobju izdala dve knjigi »Dve muhi na en mah — Due piccioni con una fava« in pa slovar z nenavadnim naslovom »Lažni prijatelji«. Če ne bi bilo podnaslova »Slovensko-italijanski slovar paronimov«, bi nas lahko naslov zavedel, da gre za kriminalko ali politično pisanje. Italijanski jezikoslovec Migliorini je namreč imenoval paronime za »lažne prijatelje«, od tedaj pa se je ta izraz uveljavil. Paronimi pa so podobne besede z drugačnim pomenom. Prav lahko nas torej zavedejo, predvsem pri prevajanju. Prav dobro se je tega zavedala Diomira Fabjan-Bajc, ki je prevedla v italijanščino Rebulov obsežni roman »V Sibilinem vetru« ter pri tem opazila, koliko paronimov obstaja v odnosu med slovenščino in italijanščino. Prof. Bajčeva jih je začela vestno zapisovati, končni izdelek pa imamo sedaj pred sabo. Slovenci namreč nimamo še takega specifičnega slovarja, ki pa je nujen, saj slovenščina potrebuje samostojne prevode tujih del in klasikov, k prevodu pa nujno spadajo raznovrstni slovarji. Sicer pa je avtorica v svojem uvodu napisala sledeče: »Kot vsi dvojezični slovarji, je nastal tudi ta predvsem iz praktičnih potreb za vse tiste, ki sicer obvladajo tako slovenski kot italijanski jezik, a imajo kdaj dvome pri uporabi tako imenovanih evropeizmov zaradi pogostih interferenčnih napak tako v enem

kot v drugem jeziku«. Knjigo je izdala tržaška založba Mladika. Avtorica se na uvodni strani zahvaljuje prof. Lelji Rehar za sodelovanje in glavnemu uredniku Mladike Mariju Maverju.

Preidimo sedaj h konkretnim primerom. Vzemimo kot primer na videz enostavno besedo »drama«. V slovenščini ima tri pomena. Prvič je to literarno delo v obliki dialogov, drugič je poslopje dramskega gledališča, tretjič pa ekspresionistično pomeni pretresljivo, žalosten, tragičen dogodek. Jasno je, da ne smemo torej slovenske be-

se »drama« prevesti avtomatično z italijansko besedo »dramma«, čeprav sta istega grškega izvora in se pišeta skoraj enako, ampak moramo razbrati iz konteksta, za katerega od treh pomenov gre, in nato prevesti z ustreznim italijanskim izrazom. Tudi italijanska beseda »dramma« ima tri pomena. Pomeni namreč gledališko igro, drugič konkretno literarno dramo ali tragedijo, tretjič pa dramatičnost ali dramsko napetost. Kot vidimo, sta prva dva pomena prevedljiva z enakim slovenskim izrazom, tretji pa ne. Treba je torej biti zelo previdni, če hočemo prevajati ustrezno in razumljivo.

Navedemo naj še nekaj primerov. Italijanska beseda »circolare« lahko pomeni okrožnico, lahko pa pomeni tudi avtobusno krožno progo. Italijanska beseda »delicatezza« pomeni v slovenščini nežnost, v italijanščini pa ista beseda lahko pomeni tudi »srčna kul-

tura« in celo »poslastica«. Vendar pa ne bomo Slovenci nikdar prevedli besede poslastica z »delicatezza«, pač pa s »cibo delicato«, ali pa s »questo piatto è una vera delicatezza«. Vsi dobro poznamo besedo »gelosia«, ki seveda pomeni »ljubosumje«. Vendar pa v italijanščini »gelosia« pomeni tudi našo »roleta«, beseda ljubosumje pa očitno Slovenci ne bomo nikdar prevedli v »persiana«.

Večji problem predstavljajo evropeizmi. Nekateri slovenski evropeizmi imajo popolnoma enak pomen. Dovolj je, da pomislimo na besede kandidat, fotograf, kilometer, radio, televizija, itd. Obstajajo pa evropeizmi, ki imajo povsem različen pomen v slovenščini in v italijanščini. To so recimo besede firma, parola, dirigente, transparent itd. Slovar prof. Diomire Fabjan-Bajc nam bo torej pojasnil ne samo semantične razlike med slovenskimi in italijanskimi evropeizmi, ampak bo tudi pomagal tržaškemu Slovincu, ki bo knjigo vzlet v roke, da bo ugotovil, kaj je pravilno slovensko in kaj z uporabo določene besede pojmuje Slovenec iz matice.

SLOVENSKI CENTER ZA GLASBENO VZGOJO
EMIL KOMEL - GORICA

KONCERTNA SEZONA 1994/95

TAM GOR JE MOJA VAS

Ljudske pesmi beneških dolin

Priredil Daniele Zanettovich

Komorna dvorana SCGV

Ponedeljek, 10. aprila 1995, ob 20.30

Janko Jež

SPOMINI (34)

(Ob 50-letnici kapitulacije italijanske fašistične armade v Sloveniji)

Holandska je razpolagala s številnimi znanstvenimi zavodi, ki so se ukvarjali z mamili. Oglel si je tudi prve bolnišnice, kjer so se zdravili nepomirljivi zasvojenici. Tudi sam je namreč v psihiatrični bolnišnici v Ljubljani in nato v Begunjah imel opraviti s številnimi mladimi alkoholiki in že tudi s prvimi mamilaši. Našo mladino je seznanil z različnimi mamili, s posledicami uživanja mamil in z možnostjo pravočasnega zdravljenja. Na koncu predavanja je dodal še lastno ugotovitev na osnovi svojega študijskega bivanja med holandskimi zdravstvenimi strokovnjaki, da bo problem širjenja uživanja mamil postal čez nekako dve leti, torej okrog leta 1975, nevarno pereč, kajti v teh dveh letih naj bi mamilaštvo naravnost preplavilo najprej Jugoslavijo in nato še Italijo. To so bile preroške besede!

To predavanje sem organiziral na učiteljsku po nalogu šolskega skrbništva. Šlo je za širšo vsedržno akcijo pod vodstvom prosvetnega ministra v sodelovanju z ministrstvom za javno zdravstvo. Šolsko skrbništvo je poslalo vsem srednješolskim ravnateljem okrožnico in tiskovine, ki so jih morali profesorji izpolniti in jih je moral vsak ravnatelj zbrati ter poslati z lastnim poročilom ravnatelju ženskega strokovnega zavoda za domačo obrt v Trstu. Ta ravnatelj je bil prof. Guido Miglia. Vrniti smo morali vse tiskovine in celo koncepte, kajti akcijo je bilo treba izvesti s skrajno rezerviranostjo. Ravnatelj Guido Miglia je na osnovi vsega gradiva, ki so mu ga dostavili posamezni ravnatelji, sestavil enotno poročilo za šolsko skrbništvo v Trstu oz. za prosvetno ministrstvo v Rimu.

V svojem poročilu sem moral navesti tudi konkretne primere, ki naj bi jih opazil med dijaki našega zavoda. Pri nas je šlo celo za primer poskusa samomora z užitjem večje doze pomirjevalnih sredstev zaradi obupnih so-

cialnih razmer, v katerih je dijakinja živela. Problem sem rešil v sodelovanju z Vincencijevo konferenco v Trstu. Nisem namreč hotel, da bi se o tem govorilo v šoli. Skrb za ureditev te zadeve je uspešno prevzela podpredsednica Vincencijeve konference gdč. Mira Bole.

Kmalu nato sem prejel imenovanje za člana posebne komisije, ki jo je ustanovil šolski skrbnik za preventivo proti uživanju mamil na Tržaškem. Odboru je predsedovala prof. Alma Hatilá. V njem je bil tudi predstavnik policije, to je kvesture. To me je zaskrbelo, kajti akcija, namesto da bi šla v organizacijo splošne preventive, je zašla na mrtvi tir represije, na katerem je danes obtičala. V tem odboru sem sodeloval do upokojitve.

Z dr. Zalokarjem sem ostal še dolgo v osebnem in tudi pisnem stiku. Obiskoval sem namreč v psihiatrični bolnišnici v Begunjah svojo mlajšo sestro Darinko. Ta se je še pred vojno zaposlila kot uradnica pri nekem lesnem podjetju na Verdu pri Logatcu. Ob italijanski okupaciji se je nepredvidoma znašla sredi ostrega boja med partizani in italijansko vojsko, ki je spremljala prvi transport slovenskih civilnih internirancev, namenjenih v razne italijanske lagerje. Partizani so napadli vlak pred viakuktom pri Verdu in po ostrem boju osvobodili vse jetnike, ki so se rešili z begom v gozdove okrog Logatca. Sestra je bila zelo pretresena zaradi tega dogodka. Nato se je zaposlila v Ljubljani na občinski upravi. Po koncu vojne je prišla k meni v Rim. Zdela se mi je čudna. Kmalu nato je izginila in o njej nisem več let ničesar vedel. Po odhodu iz Rima so jo vrnili v Ljubljano. Po zdravniškem pregledu so jo poslali najprej v psihiatrično bolnišnico na Studencu pri Mariji Devici v Polju. Ko se je njeno stanje izboljšalo, so jo poslali na okrevanje v Begunje. Po 17 letih (toliko let sem namreč moral čakati, da so na vojaškem sodišču v Milanu obnovili proces proti meni, kajti le na osnovi dokončane kazni sem kot vojni ubežnik dosegel izbris iz kazenskega lista zaradi posebne amnestije) sem sestro spet lahko obiskal in se tako seznanil z ravnateljem bolnišnice dr. Zalokarjem. Rad je sprejel moje povabilo, da bi o mamilih predaval na učiteljsku A.M. Šlomšek v Trstu. Tudi kasneje sem se z njim dopisoval. Dne 4.5.1978 mi je dr. Zalokar poslal naslednje pismo:

»Spoštovani gospod profesor,

že nekaj časa z zanimanjem spremljam čudne dogodke v psihiatrični bolnišnici v Trstu in prej v Gorici. Pa sem se spomnil na Vas, da bi mi mogoče

Knjiga o izobražencih med drugo vojno

V Društvu slovenskih izobražencev v Trstu je bil v ponedeljek, 3. aprila, gost mladi zgodovinar Bojan Godeša, avtor knjige »Kdor ni z nami, je proti nam«. Delo govori o vlogi slovenskih intelektualcev v vojnem obdobju. Nastalo je kot doktorska disertacija, za izid v knjižni obliki pa je avtor svojo raziskavo še razširil. (foto Kroma)

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Član Združenje periodičnega tiska v Italiji

Kmetijstvo

Rastlinske združbe - tudi v vrtu posnemajmo naravo

Na pašnikih, travnikih, gmajnah in gozdovih rastline rastejo v družbi. V naravi navadno ni širših površin ene same rastline. Opazujte in boste sami ugotovili. Na primer borovi gozdovi na Krasu, ki so najlepši rezultat pogozdovanja, so se v teku let obogatili z drugimi drevesnimi vrstami, kar je zelo dobro, saj je na ta način gozd bolj zdrav in botanično bogatejši. Isto velja za pašnike, gmajne in travnike. Rastline v naravnih razmerah rasejo v t.i. rastlinskih združbah.

Tega preprostega dejstva so se ljudje od vedno zavedali in so ga upoštevali tudi v poljedelstvu, še zlasti pa v vrtnarstvu. Posebno starejši ljudje se gotovo spominjajo, da so nekoč bili družinski zelenjavni vrtovi navidezno bolj neurejeni in da so se razne povrtnine nekako mešale. Vendar to ni bila posledica neurejenosti, ampak rezultat hotenega mešanega sejanja ali sajenja raznih povrtnin in kultur. Ljudje so namreč ugotovili, da nekatere povrtnine lepše uspevajo, so boljše, boljše in bolj zdrave, če rastejo v bližini nekaterih drugih povrtnin. Te ugotovitve so tudi izvajali predvsem zato, ker je mogoče na ta način bolje izrabiti površino, tako da je vedno in dosledno izkoriščena.

Posebno v biološkem vrtnarstvu, ki med drugim opušča globoko obdelavo tal in zagovarja načelo zastiranja tal s humusom, je ta tehnika združevanja raznih povrtnin na isti površini osnovnega pomena. Pri tem je treba upoštevati nekaj preprostih načel. Nikoli ne združujemo rastlin, ki zaseda isto raven površine. Npr. ne bomo v isto gredico sadili krompirja in čebule. Prav tako ne združujemo rastlin, ki pripadajo isti družini, razen če nimajo istih potreb glede rastišča, vlage, zemlje, gnojil itd. Nobenega dvoma pa ni, če bi želeli sejati ali presaditi na isto gredico, npr. razne solate, indivije, radiče in sorodne rastline. Prav tako moramo paziti, da ne bi sadili v neposredno bližino rastlin, ki so si konkurenčne glede hranljivih snovi in vode.

Osnovno pravilo je, da moramo prostor okrog rastlin, ki imajo dolgo vegetacijsko dobo (npr. paradižnik, kumare, visok fižol, itd.), zasaditi s povrtnino, ki kmalu dozori. Tako lahko med zgoraj navedene rastline sejemo solato berivko, rukolo, radič solatnik, špinačo, redkvico in še kaj podobnega. Lahko pa tudi presadimo poletno solato, beli čebulček ali še kako drugo podobno rastlino. Važno je, da tako uredimo seja-

nje ali presajanje teh povrtnin s krajšo vegetacijsko dobo, da jih bomo pobrali, še preden se bodo rastline z daljšo rastno dobo tako razvile, da bi jih lahko zasenčile.

Zelo priporočljivo je ustvarjati take združbe povrtnin, ki si vzajemno pomagajo. Tako se bodo rastline, ki rastejo v neposredni bližini stročnic, to so nizki in visoki fižol, stročni fižol, grah, bob, leča itd., lahko okoristile ob dejstvu, da so na koreninah rastlin te družine posebni encimi, ki vežejo dušik iz zraka, tako da je dostopen tudi rastlinam. To ne koristi le fižolu in ostalim povrtninam te družine, ampak tudi vsem ostalim v neposredni okolici. Zanimivo pa je, da stročnice bolj škodijo kot koristijo čebuli, čebulčku, šarlotki, česnu in poru. Ugotovili pa so, da je dobro, če česen in čebula raseta okrog korenčka ali zelene-šelina. Zgleda namreč, da je korenček na ta način bolj zdrav, ker ga ne napadejo nematode oz. korenčkova muha.

V teh dneh, ko se obnavlja delo po vrtovih, lahko torej poskusimo s tem načinom pridelovanja povrtnin. Vsem, ki bi si želeli to poskusiti, svetujemo, da naj si uredijo gredico in naj na njenem robu zasadijo čebulo. Glavna kultura ostale površine bo korenček, ki ga bomo sejali v vrsto. Razdalja med vrstami naj bo 35 cm. Med vrste korenčka izmenično sejemo po eno vrsto redkvico oz. solate berivke ali drugačne poletne solate. **M.T.**

pomagali razjasniti sliko o tem, kaj se tam v resnici dogaja. Mogoče ste imeli priložnost v italijanskih oziroma lokalnih časopisih kaj več prečitati o tem. Za take informacije bi bil hvaležen, ker se podobne misli, kot jih je zasejal dr. Basaglia v Trstu, skušajo pričeti uveljavljati tudi pri nas, osebno pa ne verjamem, da bi prinesle kaj dobrega. Mogoče pridete kaj na obisk k sestri, pa bi se tedaj lahko razgovorila. Vaša sestra je dobra, morda malo bolj zamišljena, sicer taka kot po navadi.

Dr. Zalokarju sem postregel z informacijami o Basagli in njegovi reformi na področju psihiatričnega zdravljenja, ki pa se je le delno obnesla.

V Begunjah je bila psihiatrična bolnišnica nastanjena v gradu, ki je bil do konca vojne last pokojnega inž. Borisa Sancina. V gradu je bila predilnica, v bližnjih Lescah pa manjša tovarna čokolade, prav tako Sancinova last.

Med vojno je postal grad kaznilnica pod vodstvom nemške vojaške SS policije. Jetnike, med katerimi so bila številna dekleta, so Nemci mučili in nato zverinsko kar na kletnem hodniku ubijali. Videl sem v grajskem muzeju sliko s prizorom prihoda dolge vrste deklet na morišče za gradom, kjer jih je čakala postrojena četa SS krvnikov. V grajski kleti so bile celice, v katerih so na smrt obsojeni prebijali zadnje dni svojega življenja. Te celice so spremenjene v zelo zgornje muzejske sobe. V grajskem parku je veliko grobišče pobitih borcev in bork za svobodo. Za gradom se začne tragična dolina Drage, kjer cveto po gmajni čudovite murke v spomin na talce, ki so jih streljali v večjih skupinah na raznih krajih doline in jih na mestu pokopavali.

Po vojni so graščino spremenili v psihiatrično bolnišnico. Delo je sestavna terapija za psihične bolnike. Delo bistveno prispeva k njihovemu zdravljenju in v precejšnji meri tudi ozdravitvi.

To sem opazoval pri svoji sestri. Povratek domov je pred posebno komisijo, ki vsako leto zaslišuje take bolnike, odklonila. Trst, kamor bi se bila morala vrniti, je zanjo predstavljal skok v neznanu.

Tudi starost ji je narekovala previdnost. Bila je že z vsem preskrbljena. Imela je stanovanje in hrano. Z delom v delavnici za šivilje in veziljke je sama prispevala k vzdrževalnini. Njeno delo so cenili, saj je vezala celo novo-mašniške ornate. Umrila je leta 1988.

Sancin je bil z bratom Frankom, ki še živi v Ljubljani, tudi solastnik starega gradu na Dolenjskem. Glavno premoženje Sancinoviha pa je bilo v Ljubljani. Sancinovi oče je bil Tržačan in učitelj po poklicu. Po prvi vojni se je preselil v Ljubljano, kjer je z ženo iz stare tržaške družine Železnik kupil ve-

liko stavbo v Linhartovi ulici 5, ki je bila last Učiteljske knjigarne. V stavbi so bila velika skladišča, uradi ter stanovanja. Pred stavbo je bil velik nasad breskev. Stari Sancin je stavbo dal na razpolago družbi, ki je bila tedaj ustanovljena v Ljubljani kot solastnica edine rižarne v Sloveniji. Podjetje je ugodno uspevalo, saj je krilo polovico jugoslovanske potrebe po rižu. Zato je to ljubljansko podjetje ustanovilo podružnico v Beogradu. Boris Sancin je doštudiral na visoki ekonomski šoli v Zagrebu. Zaradi hude očetove bolezni je kmalu vstopil v družbo kot prokurator in skrbel za stike z Beogradom.

Po drugi svetovni vojni je bila rižarna podržavljena. Boris Sancin je v Trstu nastopal kot industrialec. Ohranil je dobre stike z Milanom, kjer je znano italijansko središče za trgovino z rižem. Pripravljali se je namreč na možnost prevzema razlašene rižarne. Umril je pred Slovensko pomladjo. Že po družinski vzgoji je bil liberalno in nacionalno jugoslovansko usmerjen.

Po upokojitvi sem ohranil stike z upravo devinsko-nabrežinske občine. Že prej sem bil izvoljen za člana občinskega sveta in nato kot namestnik v odboru, ki mu je predsedoval župan Furlan. Bil sem na razpolago tudi županom Škerku, Legiši in Brezigarju. Deloval sem v glavnem kot prevajalec. Nastopal sem na občinskih sejah, sproti prevajal slovenske govore v italijanščino, skrbel, da so bili sejni zapisniki sestavljeni v obeh jezikih in na koncu pomagal postavljati temelje občinskemu prevajalnemu uradu. Bil sem član vseh komisij, ki so spraševale kandidate za občinske uslužbenke. Ti so morali obvladati slovenščino in italijanščino. Posebno zanimivo poklicno izkustvo v okviru občinske uprave pa sem si pridobil kot spravni sodnik za področje Devin-Nabrežina. Pa pojdemo kar po »vrsti, kakor so hiše v Trsti!«

Nekega zimskega dne proti koncu leta 1983 me je obiskal policijski »maršalo« v Sesljanu. Želel me je vprašati o moji delovni karijeri itd. Ker sem vedel, da so me od leta 1953 dalje imeli na glavnem sedežu policije v Devinu zapisanega kot politično sumljivega človeka, sem šel v pisarno po zlato kolajno in diplomu, s katero me je bil državni poveljar Leone leta 1978 (kolajno sem prejel šele leta 1980!) odlikoval za zasluge na šolskem in kulturnem področju. Vrnil sem se v salon, kjer me je čakal »maršalo« in ne da bi mu sploh dal možnost, da bi me začel izpraševati vest, sem mu ponudil pod nos kolajno z diplomu. Natančno je prebral diplomu in si ogledal zlato kolajno na državnem trobarvnem traku, nato si je nekaj zapisal ter tiho odšel. S tem je bilo zaslisanja konec. Nisem vedel, čemu naj bi pripisoval njegov obisk.

(Dalje)